

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเรื่อง สัมเก็ลียง : ไม้ผล ใกล้เคียงจะสูญพันธุ์ของอำเภอ จังหวัดลำปาง จำนวนประชากรกลุ่มตัวอย่าง 120 คน ผลการศึกษวิเคราะห์สามารถนำเสนอออกเป็น 4 ส่วนดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของประชากรกลุ่มตัวอย่าง
2. สภาพการปลูกสัมเก็ลียงของประชากรกลุ่มตัวอย่าง
3. ปัจจัยที่มีผลต่อปริมาณการปลูกสัมเก็ลียงในปัจจุบัน
4. ความต้องการ และข้อเสนอแนะของเกษตรกรที่เป็นประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับประชากรกลุ่มตัวอย่าง ได้แบ่งออกเป็น 2 ตอนคือ

ตอนที่ 1 จากตารางที่ 7 อธิบาย ได้ดังนี้

1. อายุ เกษตรกรที่ปลูกสัมเก็ลียงส่วนใหญ่ส่วนใหญ่จะปลูกเป็นอาชีพรอง โดยที่ปลูกผสมกับไม้ผลอย่างอื่นรวมอยู่ด้วย เมื่อพิจารณาจากข้อมูลตามตารางที่ 7 พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 40 – 60 ปี ส่วนที่อายุต่ำกว่า 40 ปีมีเพียงร้อยละ 10 และสูงกว่า 60 ปี ร้อยละ 36 การที่ยังมีเกษตรกรกลุ่มหนึ่งที่มีอายุสูงกว่า 60 ปียังคงประกอบอาชีพทางการเกษตรอยู่ เนื่องจากสมาชิกในครัวเรือน โดยเฉพาะบุตร ธิดาอาจแต่งงานไปสร้างครอบครัวใหม่ เหลืออยู่แต่บิดามารดาที่มีอายุมาก ยังคงประกอบอาชีพการเกษตรอยู่ เพื่อมีรายได้เพียงพอสำหรับการยังชีพภายในครอบครัว

2. การศึกษา ส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาในระดับประถมศึกษาคิดเป็นร้อยละ 78.3 ซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับที่มีอยู่ในท้องถิ่น ในระดับมัธยมศึกษาคิดเป็นร้อยละ 14.2 การศึกษาในระดับปริญญา มีร้อยละ 5.8 และระดับอนุปริญญารวมทั้งที่ไม่ได้รับการศึกษาเลย มีจำนวนละ 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.8 จากข้อมูลกลุ่มตัวอย่างชี้ให้เห็นว่าประชากรอำเภอเถินในอดีต ไม่นิยมส่งบุตร ธิดาศึกษาในระดับที่สูงกว่าภาคบังคับ อาจเป็นเพราะว่าอาชีพส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรมที่ไม่ต้องใช้ความรู้มาก หรือเนื่องจากพื้นที่อยู่ห่างไกลจากสถานศึกษาในระดับสูง การเดินทางไม่สะดวก มีฐานะค่อนข้างยากจน เป็นต้น

3. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยว มีสมาชิก 3 – 4 คน คิดเป็นร้อยละรวมกัน 53.3 สมาชิก 1 – 2 คนคิดเป็นร้อยละ 9.2 นอกนั้นมีจำนวนสมาชิก 5 คนคิดเป็นร้อยละ 15.8 และมีตั้งแต่ 6 คนขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 21.7 ถึงแม้ว่าประชากรส่วนใหญ่มีการศึกษาค่อนข้างน้อย แต่เมื่อพิจารณาถึงจำนวนสมาชิกในครอบครัวแล้วจะเห็นว่าเป็นลักษณะของครอบครัวในเมือง อาจเป็นเพราะว่าขาดการดูแลสุขภาพสภาพที่ดี การแพทย์สาธารณสุขให้การดูแลได้ไม่ทั่วถึง จึงทำให้เสียชีวิตเนื่องจากโรคภัยไข้เจ็บมาก

4. จำนวนแรงงานในครัวเรือน สมาชิกในครัวเรือนส่วนใหญ่มีประมาณ 3 – 4 คน เมื่อพิจารณาจากจำนวนแรงงานที่มีในครอบครัวที่สามารถใช้แรงงานในการเกษตรได้ มีประมาณ 2 คน ซึ่งมีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 43.3 ส่วน ที่แรงงาน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 10.8 ใช้แรงงานได้ 3 คนคิดเป็นร้อยละ 19.2 และมีสมาชิกในครัวเรือนที่ใช้แรงงานได้เพียง 1 คน คิดเป็นร้อยละ 16.7 หากพิจารณาข้อมูลตัวเลขตามตาราง จะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่จะมีสมาชิกที่สามารถใช้แรงงานในครัวเรือนถึง 2 คน ในความเป็นจริงแล้วแรงงานดังกล่าวอาจไม่ได้ใช้แรงงานในส่วนตลอดเพราะส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตรเป็นอาชีพรอง ใช้แรงงานในการทำเกษตรในช่วงเวลาว่างเท่านั้น ตามตารางที่ 7 ตอนที่ 1 ที่นำเสนอ

ตารางที่ 7 จำนวน และร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคล (ตอนที่ 1)

รายการ	จำนวน (N=120)	ร้อยละ
1.อายุ		
20-39 ปี	13	10.8
40-49 ปี	29	24.2
50-60 ปี	34	28.3
มากกว่า 60 ปีขึ้นไป	44	36.7
2.การศึกษา		
ไม่ได้รับการศึกษา	1	0.8
ประถมศึกษา	94	78.3
มัธยมศึกษา	17	14.2
อนุปริญญา	1	5.8
ปริญญา	7	5.8
3.สมาชิกในครัวเรือนทั้งหมด		
1-2 คน	11	9.2
3 คน	30	25.0
4 คน	34	28.3
5 คน	19	15.8
6 คนขึ้นไป	26	21.7
4. สมาชิกในครัวเรือนที่ใช้แรงงานในสวนได้		
1 คน	20	16.7
2 คน	52	43.3
3 คน	23	19.2
4 คนขึ้นไป	25	20.8

จากตารางที่ 8 ข้อมูลส่วนบุคคล (ตอนที่ 2) อธิบายได้ดังนี้

5. อาชีพหลักของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมซึ่งเป็นอาชีพดั้งเดิมของประชาชนที่อาศัยในเขตชนบท โดยคิดเป็นร้อยละ 65.0 ส่วนการประกอบอาชีพรับจ้างรองลงมาคิดเป็นร้อยละ 18.3 ประกอบอาชีพค้าขาย และรับราชการคิดเป็นร้อยละ 10.0 และ 6.7 ตามลำดับ ในช่วงที่ว่างจากการดูแลสวนจะประกอบอาชีพรับจ้างเป็นอาชีพเสริม เพื่อหารายได้จุนเจือครอบครัว

6. อาชีพรอง อาชีพรับจ้างนับว่าเป็นอาชีพที่ทำกันมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 49.2 นอกนั้นอาชีพเกษตรกรรมมากเป็นอันดับ 2 คิดเป็นร้อยละ 35.0 และอาชีพค้าขายคิดเป็นร้อยละ 15.8 การรับจ้างทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมหรือเดินทางไปทำงานในเมืองใหญ่ ๆ จะเป็นที่ยอมรับกันมาก เพราะมีรายได้ดี และค่อนข้างแน่นอน แต่ก็นับว่าเป็นอาชีพรอง เพราะเมื่อรับจ้างได้เงินมาส่วนหนึ่งจะใช้ในการดูแลสวน ซึ่งได้ลงทุนปลูกไม้ผล หรืออื่น ๆ ไว้แล้ว

7. รายได้จากอาชีพหลัก นับว่ามีรายได้ค่อนข้างต่ำ โดยพิจารณาจากตารางที่ 8 จะเห็นได้ว่ารายได้โดยเฉลี่ยทั้งปีของหัวหน้าครัวเรือนไม่เกิน 10,000 บาทต่อปี คิดเป็นร้อยละ 69.2 รองลงมามีรายได้เฉลี่ยตั้งแต่ 10,001-20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 19.2 ผู้มีรายได้ 20,001-30,000 บาทคิดเป็นร้อยละ 8.3 และมีรายได้มากกว่า 30,000 บาทขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 3.3 ประชากรตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อปีน้อย แต่เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาเรื่องความอดอยากนัก เพราะยังมีข้าว และผักผลไม้จากสวน ไว้บริโภคตลอดปี

8. รายได้จากอาชีพรอง ของกลุ่มประชากรตัวอย่างส่วนมาก จะประกอบอาชีพรับจ้างตามโรงงานอุตสาหกรรม หรือรับเหมาก่อสร้างอาคารต่าง ๆ ประมาณปีละไม่เกิน 10,000 บาทปี มีจำนวนถึงร้อยละ 69.2 รายได้เกิน 10,000 – 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 19.2 และมากกว่า 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 11.6 ตามลำดับ รายได้ที่ได้มาจากการประกอบอาชีพรองส่วนใหญ่มีรายได้น้อย อาจเป็นเพราะว่าแรงงานไม่มีคุณภาพ และจากการเกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ จึงทำให้ค่าจ้างแรงงานลดลง

9. การถือครองที่ดิน เกษตรกรที่เป็นประชากรกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นผู้ที่ยังคงปลูกส้มเกลี้ยงอยู่ในปัจจุบันมีจำนวนไม่น้อยกว่า 27 คัน เมื่อพิจารณาตามตารางที่ 7.2 เห็นได้ว่าเกษตรกรมีที่ดินถือครองเป็นกรรมสิทธิ์ไม่เกิน 3 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 44.2 มีที่ดินถือครอง 4-6 ไร่มีอยู่ร้อยละ 35.8 มีมากกว่า 9 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 11.7 และมีตั้งแต่ 7-9 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 8.3 ตามลำดับ การที่เกษตรกรมีที่ดินถือครองน้อย อาจเนื่องจากการตัดแบ่งที่ดินให้บุตร ธิดาเมื่อแต่งงาน

มีครอบครัวเพื่อสร้างเป็นที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน สังกมชนบทนิยมให้ลูกหลานสร้างบ้านเรือนอยู่ใกล้พ่อแม่ หรือในหมู่บ้านเดียวกัน

10) ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ เมืองเงิน เป็นเมืองที่เก่าแก่มีประวัติความเป็นมาค่อนข้างยาวนานดังจะเห็นได้จากตารางข้อมูลที่น่าสนใจพบว่าประชากรส่วนใหญ่อาศัยมานานกว่า 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 79.2 รองลงมาอยู่ 21-30 ปีคิดเป็นร้อยละ 10.0 อาศัยอยู่ในช่วง 10-20 ปี ร้อยละ 8.3 และเพิ่งเข้ามาอาศัยอยู่ได้ไม่ถึง 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 5.2 ดังข้อมูลตามตารางที่ 8

ตารางที่ 8 จำนวน และร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคล ตอนที่ 2

รายการ	จำนวน (N= 120)	ร้อยละ
5.อาชีพหลัก		
เกษตรกรรวม	78	65.0
ค้าขาย	12	10.1
รับจ้าง	22	18.3
รับราชการ	8	6.7
6.อาชีพรอง		
เกษตรกรรวม	42	35.0
ค้าขาย	19	10.0
รับจ้าง	59	49.2
7.รายได้อาชีพหลัก		
ไม่เกิน 10,000 บาท	83	69.2
10,001-20,000 บาท	23	19.2
20,000-30,000 บาท	10	8.3
มากกว่า 30,000 บาท	4	3.3

ตารางที่ 8 ตอนที่ 2 (ต่อ)

รายการ	จำนวน(N= 120)	ร้อยละ
8. รายได้จากอาชีพรอง/ปี		
ไม่เกิน 10,000 บาท	83	69.2
10,001-20,000 บาท	23	19.2
20,000-30,000 บาท	10	8.3
มากกว่า 30,000 บาท	4	3.3
9 จำนวนที่ดินถือครอง		
ไม่เกิน 3 ไร่	53	44.2
4-6 ไร่	43	35.8
7-9 ไร่	10	8.3
มากกว่า 9 ไร่	14	11.7
10.ระยะเวลาที่อาศัยในเขตพื้นที่ อำเภอเงิน		
น้อยกว่า 10 ปี	3	2.5
10-20 ปี	10	8.3
21-30 ปี	12	10.0
มากกว่า 30 ปี	95	79.2

สภาพการปลูกส้มเกลี้ยงของกลุ่มตัวอย่าง

1. จำนวนต้นที่ปลูก การทำสวนไม้ผลของเกษตรกรในปัจจุบัน นิยมปลูกหลายชนิดปะปนกัน ทำให้มีผลผลิตจากไม้ผลจำหน่ายเป็นรายได้ตลอดทั้งปี เมื่อพิจารณาข้อมูลตามตารางที่ 9 เห็นได้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกส้มในปริมาณค่อนข้างน้อย คือปลูกในปริมาณต่ำกว่า 30 ต้น คิดเป็นร้อยละ 52.5 ปริมาณการปลูก 30-50 ต้นคิดเป็นร้อยละ 32.5 ปลูกในปริมาณ 51-70 ต้น คิดเป็นร้อยละ 6.7 และปลูกในปริมาณมากกว่า 70 ต้นขึ้นไปร้อยละ 8.3

2. ระยะเวลาที่ปลูก ส้มเกลี้ยงเป็นไม้ผลที่ปลูกในพื้นที่อำเภอเดินนานมาแล้ว จนเป็นส่วนหนึ่งของคำขวัญประจำอำเภอว่า “ส้มเกลี้ยงห้า.....” และเมื่อพิจารณาข้อมูลจากตารางสามารถยืนยันได้ว่าส้มเกลี้ยงปลูกมานานแล้ว คือเกษตรกรผู้ปลูกส้มเกลี้ยงมานานกว่า 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 39.2 ปลูก เป็นเวลาประมาณ 10-20 ปี คิดเป็นร้อยละ 29.2 ปลูกนาน 21-30 ปีคิดเป็นร้อยละ 15.8 และปลูกในระยะเวลาไม่เกิน 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 15.8 เช่นกัน

3. แหล่งพันธุ์ที่ปลูก ในชนบทห่างไกลการคมนาคมขนส่งลำบาก ส่งผลถึงการแพร่กระจายของไม้ผลต่างถิ่นเข้าไปในพื้นที่น้อยตามไปด้วย จากข้อมูลตามตารางพิจารณาได้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ขยายพันธุ์ส้มเกลี้ยงที่ปลูกมาจากต้นเดิม คิดเป็นร้อยละ 84.2 จากร้านจำหน่ายกล้าไม้คิดเป็นร้อยละ 9.2 จากเกษตรกรในท้องถิ่นร้อยละ 5.8 และจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรร้อยละ 0.8 การที่เกษตรกรได้แหล่งพันธุ์ส้มเกลี้ยงมาจากต้นเดิมของตนเองเกือบทั้งหมด เป็นเพราะว่าส้มเกลี้ยงเป็นไม้ผลที่นิยมปลูกเฉพาะในท้องถิ่น และยังช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อพันธุ์รวมทั้งค่าขนส่งด้วย

4. วิธีการขยายพันธุ์ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเกษตรกรเกือบทั้งหมดมีพันธุ์ส้มเกลี้ยงมาจากต้นเดิมของตนเอง วิธีการที่เกษตรกรขยายพันธุ์ใช้วิธีตอนกิ่งคิดเป็นร้อยละ 94.2 ขยายพันธุ์โดยการตัดตา และทาบกิ่ง มีจำนวนเท่ากันคิดเป็นร้อยละ 2.5 ส่วนการใช้เมล็ดคิดเป็นร้อยละ 0.8

5. วัตถุประสงค์หลักของการปลูก เกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ปลูกผสมผสานกับไม้ผลหลายชนิดรวมกัน ปริมาณมาก หรือน้อย แต่ละประเภทขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง ถ้าหากพิจารณาข้อมูลตามตารางที่นำเสนอจะพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกส้มเกลี้ยงไว้เป็นอาชีพเสริมคิดเป็นร้อยละ 65.8 ปลูกเพื่อการบริโภค, ฝากญาติ และใช้ประเป็นสวนประกอบในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ คิดเป็นร้อยละ 17.5 และปลูกเพื่อเป็นรายได้หลักร้อยละ 16.7 ตามตารางที่ 9

ตารางที่ 9 จำนวน และร้อยละของสภาพการปลูกส้มเกลี้ยงในปัจจุบัน

รายการ	จำนวน(N= 120)	ร้อยละ
1.จำนวนต้นที่ปลูก		
น้อยกว่า 30 ต้น	98	81.6
30-50 ต้น	14	11.7
51-70 ต้น	2	1.7
มากกว่า 70 ต้น	6	5.0
2.ระยะเวลาที่ปลูก		
น้อยกว่า 10 ปี	19	52.5
10-20 ปี	35	29.2
21-30 ปี	19	15.8
มากกว่า 30 ปี	47	39.2
3. แหล่งพันธุ์		
เจ้าหน้าที่เกษตร	1	0.8
เกษตรกรในท้องถิ่น	7	5.8
ต้นเดิมของตนเอง	101	84.2
ร้านจำหน่ายพันธุ์กล้าไม้	11	9.2
4. ปลูกโดยใช้การขยายพันธุ์แบบใด		
เป็นส่วนใหญ่		
ใช้กิ่งตอน	113	94.2
การติดตา	3	2.5
เพาะเมล็ด	1	0.8
ทาบกิ่ง	3	2.5
5.วัตถุประสงค์หลัก		
ของการปลูก		
เพื่อเป็นรายได้หลัก	20	16.7
เพื่อเป็นรายได้เสริม	79	26.7
เพื่อบริโภค,ฝากญาติ และ	21	17.5
ใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา		

ระดับความสำคัญของปัจจัยด้านต่าง ๆ ในการปลูกส้มเกลี้ยง

1. ด้านการบำรุงรักษา

เมื่อกำหนดปัจจัยในด้านการบำรุงรักษาไว้ 3 ประเด็นได้แก่ อายุการให้ผลผลิต
ช้า / การให้น้ำ / และการให้ปุ๋ย

ตารางที่ 10 จำนวนและร้อยละตามระดับความสำคัญ จำแนกตามปัจจัยด้านการบำรุงรักษา

รายการ	ระดับความสำคัญ			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	รวม
อายุการให้ผลผลิตช้า	40(33.3)	27(22.5)	53(44.2)	120(100)
การให้น้ำ	32(26.7)	40(33.3)	48(40.0)	120(100)
การให้ปุ๋ย	21(17.5)	39(32.5)	60(51.0)	120(100)

จากตารางที่ 10 พบว่าทุกประเด็นในปัจจัยด้านการบำรุงรักษาการปลูกส้มเกลี้ยง มีระดับความสำคัญน้อยเป็นส่วนใหญ่ อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบปัจจัยในแต่ละประเด็น ที่มีระดับความสำคัญมากกว่าทุกประเด็น คืออายุการให้ผลผลิตช้ากว่าไม้ผลชนิดอื่นในระดับน้อยคิดเป็นร้อยละ 44.2 ประเด็นการให้น้ำปริมาณมากและตลอดทั้งปี โดยคิดเป็นร้อยละ 40.0 ส่วนประเด็นใส่ปุ๋ยมากมีระดับความสำคัญน้อยเช่นเดียวกัน โดยคิดเป็นคิดเป็นร้อยละ 51.0 แสดงให้เห็นว่าส้มเกลี้ยงเป็น ไม้ผลที่มีระยะเวลาออกผลประมาณ 5-6 ปี ขึ้นไป ซึ่งเกษตรกรถือให้ผลผลิตช้ากว่า ไม้ผลชนิดอื่นโดยเปรียบเทียบ

อย่างไรก็ตามเกษตรกรส่วนใหญ่เคยปลูกมานานแล้ว ดังนั้นจึงเห็นว่าการบำรุงรักษาไม่ยากหรืออาจเป็นเพราะว่าเกษตรกรให้ความสำคัญน้อย วัตถุประสงค์หลักของการปลูกเพื่อเป็นอาชีพเสริมเท่านั้น

2. ด้านปัจจัยการผลิต

กำหนดปัจจัยในด้านปัจจัยการผลิตไว้ 3 ประเด็น ได้แก่ ที่ดิน / แรงงาน / เงินทุน

ตารางที่ 11 จำนวนและร้อยละตามระดับความสำคัญจำแนกตามของปัจจัยด้านปัจจัยการผลิต

รายการ	ระดับความสำคัญ			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	รวม
ที่ดิน	31(25.8)	24(20.0)	65(54.2)	120(100)
แรงงาน	67(55.8)	23(19.2)	30(25.0)	120(100)
เงินทุน	56(46.6)	29(24.2)	35(29.2)	120(100)

จากตารางที่ 11 เมื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่สำคัญด้านปัจจัยการผลิตทั้ง 3 ประเด็นพบว่า ประเด็นที่ดิน เห็นว่ามีระดับความสำคัญน้อย คิดเป็นร้อยละ 54.2 แรงงานในครัวเรือน และปัจจัยด้านเงินทุน ส่วนใหญ่เห็นว่ามีระดับความสำคัญมาก คิดเป็นร้อยละ 55.8 และ 46.6 ตามลำดับ

ชี้ให้เห็นว่าเกษตรกรผู้ปลูกส้มเกลี้ยงมีความเห็นว่าแรงงาน และเงินทุน เป็นปัจจัยที่สำคัญสำหรับการประกอบอาชีพเพาะปลูก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสมาชิกในครัวเรือนที่สามารถใช้แรงงานในสวนมีจำนวนน้อย และเกษตรกรส่วนใหญ่มีฐานะยากจน มีรายได้น้อย จึงไม่มีเงินในการซื้อปุ๋ย หรือสารกำจัดศัตรูพืช รวมทั้งเทคโนโลยีการเกษตรอื่น ๆ

3. ด้านผลผลิตและการตลาด

กำหนดปัจจัยด้านผลผลิต และการตลาดไว้ 3 ประเด็นได้แก่ การเก็บผลผลิตยุ่งยาก / พ่อค้าคนกลางกดราคา / มีไม้ผลชนิดอื่นเป็นคู่แข่ง

ตารางที่ 12 จำนวนและร้อยละตามระดับความสำคัญจำแนกตามปัจจัยด้านผลผลิต และการตลาด

รายการ	ระดับความสำคัญ			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	รวม
การเก็บผลผลิตยุ่งยาก	31(25.8)	24(20.0)	65(54.2)	120(100)
พ่อค้าคนกลางกดราคา	67(55.0)	23(19.2)	30(25.0)	120(100)
มีไม้ผลชนิดอื่นเป็นคู่แข่ง	56(46.6)	29(24.2)	35(29.2)	120(100)

จากตารางที่ 12 เมื่อเปรียบเทียบระดับความสำคัญทั้ง 3 ประเด็น พบว่าประเด็น การเก็บผลผลิตยุ่งยากมีระดับความสำคัญน้อย คิดเป็นร้อยละ 54.2 ประเด็นพ่อค้าคนกลาง และมีไม้ผลชนิดอื่นเป็นคู่แข่ง มีระดับระดับความสำคัญมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 55.0 และร้อยละ 46.6 ตามลำดับ

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเกษตรกรผู้ปลูกส้มเกลี้ยงไม่ได้มีการรวมกลุ่ม หรือจัดตั้งชมรมผู้ปลูกส้มเกลี้ยง จึงทำให้ไม่มีอำนาจในการต่อรองราคา รวมทั้งคุณภาพของส้มเกลี้ยงก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกษตรกรไม่สามารถต่อรองราคากับพ่อค้าได้ นอกจากนี้ไม้ผลชนิดอื่นที่มีวิธีการบริโภคคล้ายกันเช่น ส้มเขียวหวาน ลำไย มะนาว มีผู้บริโภคต้องการมากกว่าจึงมีตลาดรองรับมากกว่าส้มเกลี้ยง

4. ด้านการส่งเสริมเผยแพร่ และประชาสัมพันธ์

กำหนดปัจจัยด้านการส่งเสริมเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ไว้ 3 ประเด็น ได้แก่ การแนะนำด้านการปลูกการบำรุงรักษาของเจ้าหน้าที่การเกษตร / จำนวนของเจ้าหน้าที่การเกษตร ในการให้คำแนะนำปรึกษา / และแหล่งเงินทุนให้กู้ยืม

ตารางที่ 13 จำนวนและร้อยละตามระดับความสำคัญด้านการส่งเสริมเผยแพร่ และประชาสัมพันธ์

รายการ	ระดับความสำคัญ			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	รวม
การให้คำปรึกษาแนะนำของเจ้าหน้าที่การเกษตร	76(60.0)	25(20.8)	19(24.2)	120(100)
จำนวนของเจ้าหน้าที่การเกษตร	49(40.8)	43(35.8)	28(23.4)	120(100)
แหล่งเงินทุนให้กู้ยืม	71(59.2)	19(15.8)	30(25.0)	120(100)

จากตารางที่ 13 พบว่าประเด็นการให้คำปรึกษาแนะนำจากเจ้าหน้าที่เกษตร จำนวนเจ้าหน้าที่การเกษตรที่ให้คำแนะนำที่ถูกต้องในการบำรุงรักษา และแหล่งเงินทุนให้กู้ยืม มีระดับความสำคัญมากที่สุดทั้ง 3 ประเด็น โดยคิดเป็นร้อยละ 60.0 , 40.8 และร้อยละ 59.2 ตามลำดับ

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่านโยบายของรัฐ โดยเฉพาะกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตร และสหกรณ์ อาจไม่มีนโยบายสนับสนุนไม้ผลประจำท้องถิ่นชนิดนี้ คงเป็นเพราะว่ามีจำนวนเกษตรกรผู้ปลูกน้อยรายจึงให้การสนับสนุนพืชผลชนิดอื่นที่มีปริมาณการปลูกมากกว่าแทน เจ้าหน้าที่ของรัฐประจำท้องถิ่นต้องปฏิบัติตามนโยบายที่กำหนดไว้ ส่วนในด้านแหล่งเงินทุนกู้ยืม คงเป็นเพราะว่าสถานะเศรษฐกิจตกต่ำในปัจจุบัน จึงมีผลทำให้จำนวนเงินที่จะให้เกษตรกรกู้ยืมเพื่อการลงทุนลดน้อยลง

5. ด้านความเชื่อ และค่านิยมในสังคม

กำหนดปัจจัยด้านความเชื่อ และค่านิยมในสังคมไว้ 3 ประเด็น ได้แก่ ความนิยมในการใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา / เป็นผลไม้ที่รู้จักเฉพาะท้องถิ่น หรือพื้นที่ใกล้เคียง / และกลุ่มเพื่อนบ้าน ไม่นิยมปลูกหรือเลิกปลูก

ตารางที่ 14 ระดับความสำคัญของปัจจัยด้านความเชื่อและค่านิยมในสังคม

รายการ	ระดับความสำคัญ			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	รวม
ความนิยมใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา	9(7.5)	15(12.5)	96(80.0)	120(100)
เป็นผลไม้ที่รู้จักเฉพาะท้องถิ่นหรือพื้นที่ใกล้เคียง	16(21.7)	22(18.3)	72(60.0)	120(100)
กลุ่มเพื่อนบ้าน ไม่นิยมปลูกหรือเลิกปลูก	45(37.5)	14(11.7)	61(50.8)	120(100)

จากตารางที่ 14 พบว่าระดับความสำคัญของทุกประเด็น ด้านความเชื่อและค่านิยมในสังคมมีระดับความสำคัญน้อย โดยคิดเป็นร้อยละ 80.0, 60.0 และร้อยละ 50.8 ตาม

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ที่ผู้คนส่วนหนึ่งเดินทางไปทำงานในเมืองใหญ่โดยเฉพาะคนหนุ่มสาวซึ่งเป็นกลุ่มที่รับเอาวัฒนธรรมสมัยใหม่ได้ง่าย ชอบความสะดวกสบาย หรือผลจากการคมนาคมขนส่งที่สะดวกรวดเร็วจึงทำให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงไป

ผลการทดสอบข้อสมมติฐานโดยใช้ ไค - สแควร์ (Chi-square : χ^2) เปรียบเทียบกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับปริมาณส้มเกลี้ยงในปัจจุบัน ของอำเภอเถิน จังหวัดลำปาง

โดยการวิเคราะห์ครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการทดสอบสมมติฐานตัวแปรค่าความน่าจะเป็นของการแจกแจงความถี่ ไค - สแควร์ χ^2 ที่ Df = 6 ในระดับนัยสำคัญที่ 0.05 มีค่ามากกว่า 12.59 ซึ่งหากค่า χ^2 ที่คำนวณได้มีค่ามากกว่าค่า χ^2 จากตาราง แสดงว่าการทดสอบนี้มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 แต่ถ้าหากค่า χ^2 ที่คำนวณได้มีค่าน้อยกว่าค่า χ^2 จากตาราง แสดงว่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติแต่อย่างใด (วิเชียร เกตุสิงห์, 2534) หรือดูได้จากค่านัยสำคัญ (Significance Level) ที่ระดับ 0.05

ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อปริมาณการปลูกส้มเกลี้ยงที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่

- 1) ด้านการบำรุงรักษา
- 2) ด้านปัจจัยการผลิต
- 3) ด้านผลผลิต และการตลาด
- 4) ด้านการส่งเสริมเผยแพร่ และประชาสัมพันธ์
- 5) ด้านความเชื่อ และค่านิยมทางสังคม

1) ระดับความสำคัญด้านการบำรุงรักษา กับปริมาณการปลูกส้มเกลี้ยงในปัจจุบัน

ตารางที่ 15 ผลการทดสอบ ไค-สแควร์(χ^2) เปรียบเทียบปัจจัยด้านการบำรุงรักษา กับ ปริมาณส้มเกลี้ยงที่ปลูกในปัจจุบัน

ปริมาณต้นส้มเกลี้ยง	ระดับความสำคัญ			
	น้อย	ปานกลาง	มาก	รวม
น้อยกว่า 30 ต้น	24(38.1)	18(28.6)	21(33.3)	63
30-50 ต้น	16(41.0)	17(43.6)	6(15.4)	39
51-70 ต้น	3(37.5)	5(62.5)	0(0.0)	8
มากกว่า 70 ต้น	5(50.0)	3(30.0)	2(20.0)	10
รวม	48(40.0)	43(35.8)	29(24.2)	120
	$\chi^2 = 9.03$ ค่า Sig. = 0.17			
	Df = 6			

ผลการทดสอบค่า χ^2 จากตารางที่ 15 สามารถตีความได้ว่าระดับความสำคัญด้านการบำรุงรักษาที่ต่างกัน ไม่มีผลให้จำนวนต้นส้มเกลี้ยงคงเหลือในปัจจุบันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ ระดับความสำคัญของปัจจัยด้านการบำรุงรักษาที่แตกต่างกัน ไม่มีผลต่อจำนวนต้นส้มเกลี้ยงในปัจจุบัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานการศึกษาที่ตั้งไว้ในข้อที่ 1 ที่ว่า “ปริมาณการปลูกส้มเกลี้ยงขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านการบำรุงรักษา”

ทั้งนี้อาจเนื่องจากพื้นที่ปลูกส่วนใหญ่อยู่ใกล้เคียงกัน และมีการใช้พันธุ์เหมือนกัน ดังนั้นสวนขนาดใหญ่ และขนาดเล็กจึงมีระดับความสำคัญด้านการบำรุงรักษาที่เหมือนกัน และอีกทั้งความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปลูก และการบำรุงรักษาของเกษตรกรก็ไม่แตกต่างกัน

2. ระดับความสำคัญด้านปัจจัยการผลิตกับปริมาณการปลูกส้มเกลี้ยงในปัจจุบัน

ตารางที่ 16 ผลการทดสอบ ไค - สแควร์ (χ^2) เปรียบเทียบระดับความสำคัญด้านปัจจัยการผลิต กับปริมาณการปลูกส้มเกลี้ยงในปัจจุบัน

ปริมาณต้นส้มเกลี้ยง	ระดับความสำคัญ			
	น้อย	ปานกลาง	มาก	รวม
น้อยกว่า 30 ต้น	26(41.3)	17(27.0)	20(31.7)	63
30-50 ต้น	17(43.6)	2(2.1)	20(51.3)	39
51-70 ต้น	4(50.0)	1(12.5)	3(3.75)	8
มากกว่า 70 ต้น	4(40.0)	2(2.0)	4(4.40)	10
รวม	51(42.5)	22(18.3)	47(39.2)	120
$\chi^2 = 8.95$ ns. ค่า Sig. = 0.18				
Df = 6				

จากตารางที่ 16 ผลการทดสอบ ไค- สแควร์ (χ^2) = 8.95 ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่าระดับความสำคัญด้านปัจจัยการผลิตที่แตกต่างกันไม่มีผลทำให้จำนวน ส้มเกลี้ยงที่คงเหลือในปัจจุบันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 2 ที่ว่า “ ปริมาณการปลูกส้มเกลี้ยงขึ้นอยู่กับปัจจัยการผลิต ”

กล่าวได้ว่าระดับความสำคัญด้านปัจจัยการผลิตไม่มีผลต่อปริมาณส้มเกลี้ยงในปัจจุบัน ทั้งนี้ อาจเนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้น้อย มีสมาชิกในครัวเรือนที่สามารถใช้แรงงานในสวน มีน้อย ส่วนใหญ่มีประมาณ 2 คน โดยเฉลี่ย

3. ระดับความสำคัญปัจจัยด้านผลผลิตและการตลาด กับปริมาณการปลูกส้มเกลี้ยง
ปัจจุบัน

ตารางที่ 17 ผลการทดสอบไค-สแควร์ (χ^2) เปรียบเทียบระดับความสำคัญด้าน
ผลผลิตและการตลาด กับปริมาณการปลูกส้มเกลี้ยงในปัจจุบัน

ปริมาณต้นส้มเกลี้ยง	ระดับความสำคัญ			
	น้อย	ปานกลาง	มาก	รวม
น้อยกว่า 30 ต้น	13(20.6)	24(38.1)	26(41.3)	63(100)
30-50 ต้น	15(38.5)	12(30.8)	12(30.8)	39(100)
51-70 ต้น	3(37.5)	4(50.0)	1(12.5)	8(100)
มากกว่า 70 ต้น	2(20.0)	4(40.0)	4(40.0)	10(100)
รวม	33(27.5)	44(36.7)	43(35.8)	120(100)
$\chi^2 = 6.17$ ns ค่า Sig. = 0.40				
Df = 6				

จากตารางที่ 17 ผลการทดสอบไค-สแควร์ (χ^2) = 6.17 ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
ที่ระดับ 0.05 แสดงว่าระดับความสำคัญด้านผลผลิตและการตลาดที่ต่างกัน ไม่มีผลทำให้ปริมาณ
ส้มเกลี้ยงคงเหลืออยู่ในปัจจุบันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

หรือกล่าวได้ว่าปัจจัยด้านผลผลิตและการตลาด ไม่มีผลต่อจำนวนต้นส้มเกลี้ยงใน
ปัจจุบัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับข้อสมมุติฐานการศึกษาที่ตั้งไว้ในข้อที่ 3 ที่ว่า “ปริมาณการปลูก
ส้มเกลี้ยงขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านผลผลิตและการตลาด” ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าเกษตรกรอยู่ในท้องถิ่น
ที่ใกล้เคียงกัน และส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์การปลูกเพื่อเป็นรายได้เสริมและบริโภค ดังนั้นแม้ว่า
ขนาดพื้นที่สวนแตกต่างกันเกษตรกรเจ้าของสวนเหล่านั้นย่อมเห็นความสำคัญด้านผลผลิตและการ
ตลาดที่คล้ายกัน

4. ระดับความสำคัญด้านการส่งเสริมเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กับปริมาณการปลูก
ส้มเกลี้ยงในปัจจุบัน

ตารางที่ 18 ผลการทดสอบ ไค-สแควร์ (χ^2) เปรียบเทียบระดับความสำคัญด้าน
การส่งเสริมเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ กับปริมาณ การปลูกส้มเกลี้ยงในปัจจุบัน

ปริมาณต้นส้มเกลี้ยง	ระดับความสำคัญ			
	น้อย	ปานกลาง	มาก	รวม
น้อยกว่า 30 ต้น	10(15.9)	23(36.5)	30(47.6)	63
30-50 ต้น	3(7.7)	9(23.1)	27(69.2)	39
51-70 ต้น	4(50.0)	2(25.0)	2(25.0)	8
มากกว่า 70 ต้น	3(30.0)	0(0.0)	7(70.0)	10
รวม	20(16.7)	34(28.3)	66(55.0)	120
$\chi^2 = 16.82$ ** มีค่า Sig. = 0.01				
Df = 6				

จากตารางที่ 18 ผลการทดสอบ ไค-สแควร์ (χ^2) = 16.82 มีนัยสำคัญทางสถิติ
ที่ระดับ 0.01 แสดงว่าระดับความสำคัญด้านการส่งเสริมเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ที่ต่างกัน มีผล
ทำให้จำนวนส้มเกลี้ยง ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

หรือกล่าวได้ว่า ปัจจัยด้านการส่งเสริมเผยแพร่และประชาสัมพันธ์มีผลต่อปริมาณ
ส้มเกลี้ยงในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับข้อสมมติฐานการศึกษา ในข้อที่ 4 ที่ว่า “ปริมาณการปลูกส้ม
เกลี้ยงขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านส่งเสริมเผยแพร่และประชาสัมพันธ์” ทั้งนี้เพราะการไม่ได้รับการ
สนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ในด้านวิชาการและแหล่งทุนทำให้เกษตรกรขาดความมั่นใจ มีความเสี่ยงสูง
จึงมีแนวโน้มที่จะลดจำนวนหรือเลิกปลูกส้มเกลี้ยง และหาไม้ผลชนิดอื่นมาทดแทน

5. ระดับความสำคัญด้านความเชื่อ และค่านิยมในสังคม กับปริมาณการปลูกส้ม
เกลี้ยงในปัจจุบัน

ตารางที่ 19 ผลการทดสอบ ไค-สแควร์ (χ^2) เปรียบเทียบระดับความสำคัญปัจจัย
ด้านความเชื่อ และค่านิยมในสังคมกับปริมาณการปลูกส้มเกลี้ยง

ปริมาณต้นส้มเกลี้ยง	ระดับความสำคัญ			
	น้อย	ปานกลาง	มาก	รวม
น้อยกว่า 30 ต้น	41(65.1)	13(20.6)	9(14.3)	63
30-50 ต้น	23(59.0)	12(30.8)	4(10.3)	39
51-70 ต้น	7(87.5)	1(12.5)	0(0.0)	8
มากกว่า 70 ต้น	4(40.0)	1(10.0)	5(50.0)	10
รวม	75(62.5)	27(22.5)	18(15.0)	120
$\chi^2 = 14.06$ * มีค่า Sig. = 0.03				
Df = 6				

จากตารางที่ 19 ผลการทดสอบ ได้ค่า ไค-สแควร์ (χ^2) = 14.06 มีนัยสำคัญทางสถิติ
ที่ระดับ 0.05 แสดงว่าระดับความสำคัญด้านความเชื่อและค่านิยมในสังคมที่ต่างกัน มีผลทำให้
จำนวนต้นส้มเกลี้ยงคงเหลือในปัจจุบัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่า
ระดับความสำคัญด้านความเชื่อและค่านิยมในสังคมมีผลต่อจำนวนต้นส้มเกลี้ยงในปัจจุบัน ซึ่ง
สอดคล้องกับข้อสมมุติฐานทางการศึกษาที่ตั้งไว้ในข้อที่ 5 ที่ว่า “ ปริมาณการปลูกส้มเกลี้ยงขึ้นอยู่กับ
ปัจจัยด้านความเชื่อและค่านิยมในสังคม”

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะส้มเกลี้ยงเป็นไม้ผลเฉพาะท้องถิ่น และไม่ได้รับการเผยแพร่
ประชาสัมพันธ์อย่างกว้างขวาง ทำให้ประชาชนทั่วไปรู้จักไม่แพร่หลาย เมื่อเปรียบเทียบกับไม้ผล
ชนิดอื่น เช่น ส้มเขียวหวาน ส้มโอ ลำไย มะนาว เป็นต้น มีผลทำให้ตลาดส้มเกลี้ยงมีน้อยกว่า ดังนั้นจึงทำให้เกษตรกรนำไม้ผลชนิดอื่นมาปลูกแทน

ความต้องการ ข้อเสนอแนะ และข้อคิดเห็นของเกษตรกรเพิ่มเติม

1. ความต้องการ และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของเกษตรกรที่มีต่อการปลูกส้มเกลี้ยง
เรียงตามลำดับดังนี้

- 1.1 ต้องการความรู้ในด้านการปลูก และการดูแลที่ถูกต้อง (37)
- 1.2 ต้องการมีตลาดแหล่งรับซื้อส้มเกลี้ยง (37)
- 1.3 ต้องการให้มีเจ้าหน้าที่รัฐ ส่งเสริม แนะนำการปลูกส้มเกลี้ยง (27)
- 1.4 ต้องการแหล่งเงินทุนสนับสนุน การซื้อปัจจัยการผลิตเช่น ปุ๋ย สารเคมี กิ่ง

พันธุ์ที่ดี

2. เหตุผลที่เกษตรกรยังคงจะปลูกส้มเกลี้ยงต่อไป ได้แก่

- 2.1 ต้องการอนุรักษ์ให้คนรุ่นหลัง ได้รู้จัก และ มีผลประจำท้องถิ่น (33)
- 2.2 ต้องการปลูกเพื่อเป็นอาชีพหลัก (21)
- 2.3 ต้องการปลูกเพื่อเป็นรายได้เสริม (14)
- 2.4 เป็นพืชที่เคยปลูกมานานแล้ว และมีต้นเดิมอยู่

3. เหตุผลที่เกษตรกรจะไม่ปลูกส้มเกลี้ยงอีกต่อไป

- 3.1. มีไม้ผลชนิดอื่นที่ให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า (2)
- 3.2. มีพื้นที่จำกัด (2)